

АБДЫРАХМАНОВА А. К.

Ж. Баласагын атындагы КУУ

АБДЫРАХМАНОВА А.К.

КНУ им. Ж. Баласагына

ABDYRAKHMANOVA A. K.

KNU J. Balasagyn

ЭКИ БАСКЫЧТУУ БИЛИМ БЕРҮҮ СИСТЕМАСЫНДА СТУДЕНТТЕРДИН МААЛЫМАТТЫК КОМПЕТЕНТТҮҮЛҮГҮН ӨСТҮРҮҮ

ИНФОРМАЦИОННАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ СПЕЦИАЛИСТА В ДВУХУРОВНЕВОЙ СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

INFORMATION COMPETENCE OF A SPECIALIST IN A TWO-LEVEL SYSTEM OF EDUCATION

Аннотация: Макалада эки деңгээлднн билим бернн системасында адистин маалыматтык компетенттннлннгннн маанилннлннгн жөннндө маселени карайт. Азыркы заман адистерден өз тармагындагы билимди гана талап кылбастан, маалыматтык чөйрөдө багыт алуу, маалыматты тандап, иштеп чыгуу, көйгөйлөрдн чечннн нчнн аны натыйжалуу пайдаланууну талап кылаарын баса белгилеген. Маалыматтык компетенттннлннк башталгыч класстардан башталып, адистин билим алуу жолунда улана турган процесс экендигине көңл бурулат. Бул окуучулардын маалыматтык компетенттннлннк деңгээлин жогорулатууга мнмкннднк берннчн окуу процессине ар кандай методдорду жана технологияларды киргизнннн талап кылат. Маалыматтык компетенттннлннктнн бир нече аспектилерин белгип өткөн: издөө, тандоо, талдоо, маалыматты баалоо жана пайдалануу. Ал адистерди даярдоодо бул аспектилердин ар бири эске алынышы керектигин, алардын маалыматка бай днйнөдө натыйжалуу иштөөсннө шарт тнзөөрнн белгилейт. Жыйынтыктап айтканда, заманбап днйнөдө адис нчнн маалыматтык компетенттннлннк барган сайын маанилнн болуп баратканын көргөзгөн. Маалыматтык чөйрөдө багыттоого, маалыматты тандап алууга жана иштетнн, максаттарына жетннн нчнн аны натыйжалуу пайдаланууга жардам берет.

Аннотация: В статье рассматривается вопрос культуры информационной компетентности специалиста в условиях двухуровневой системы образования. Он подчеркнул, что современное время требует от специалистов не только знаний в своей области, но и умения ориентироваться в информационной среде, отбирать и обрабатывать информацию, эффективно использовать ее для решения задач. Кыргызский язык требует иных методов и технологий процесса обучения, что дает возможность студентам терять уровень информационной компетентности. Подчеркивает несколько аспектов информационной компетентности: поиск, отбор, анализ, оценку и использование информации. Он подчеркивает, что каждый из этих аспектов необходимо учитывать при подготовке специалистов, что позволит им эффективно работать в информационно

насыщенном мире. В заключении подчеркивается, что информационная компетентность приобретает все большее значение для специалиста в современном мире. Она помогает ему ориентироваться в информационной среде, отбирать и обрабатывать информацию, эффективно использовать ее для достижения своих целей.

Abstract: The article deals with the question of the culture of information competence of a specialist in a two-level education system. He emphasized that modern times require specialists not only to have knowledge in their field, but also the ability to navigate the information environment, select and process information, and effectively use it to solve problems. The Kyrgyz language requires other methods and technologies of the learning process, which makes it possible for students to lose the level of informational competence. Emphasizes several aspects of information competence: search, selection, analysis, evaluation and use of information. He emphasizes that each of these aspects must be taken into account in the training of specialists, which will allow them to work effectively in an information-rich world. In conclusion, it is emphasized that information competence is becoming increasingly important for a specialist in the modern world. It helps him navigate the information environment, select and process information, and use it effectively to achieve his goals.

Негизги сөздөр: маалыматтык компетенттүүлүк, адис, эки баскычтуу билим берүү системасы, билим берүү процесси, маалымат технологиялары, маалыматтар базасы, интернет, маалымат издөө, маалыматты текшерүү.

Ключевые слова: информационная компетентность, специалист, двухуровневая образовательная система, образовательный процесс, информационные технологии, база данных, интернет, поиск информации, проверка информации.

Keywords: information competence, specialist, two-level educational system, educational process, information technologies, database, Internet, information search, information verification.

Билим берүүнүн эки баскычтуу системасында адистердин маалыматтык компетенттуулугу биздин доордо маанилүү. Эки баскычтуу билим берүү системасы эки баскычтуу билим берүүнүн болушун болжолдойт: негизги жана кесиптик. Билим берүүнүн негизги деңгээли билимдин кеңири спектрин, анын ичинде технологияларды жана көндүмдөрдү билүү мүмкүнчүлүгүн берет, ал эми кесиптик билим берүү билимдин конкреттүү багыттарын тереңдетип ыйрөнгө адистешкен.

Маалыматтык компетенттүүлүк компьютерлер жана программалар менен иштөөнүн негизги багыттары боюнча билимди, ар кандай булактардан маалыматты табуу жана колдоно билүү, маалыматтын сапатын, толуктугун баалоо, талдоо, ар кандай технологияларды колдонуу менен эффективдүү баарлашуу жөндөмүн камтыйт.

Билим берүүнүн базалык деңгээлинде окуучулардын маалыматтык компетенттуулугу ар кандай коммуникация технологияларын колдонууда окуу тапшырмаларын аткарууга, көйгөйлөрдү чечүүгө жана топ менен натыйжалуу иштөөгө жардам берет.

Кесиптик деңгээлде адистин маалыматтык компетенттуулугу ага өз тармагындагы акыркы жаңылыктардан кабарлар болууга, тапшырмаларды жана чечимдерди аткаруу үчүн маалыматты табууга жана талдап алууга, ар кандай технологияларды колдонуу менен кесиптештер жана кардарлар менен эффективдүү баарлашууга жардам берет.

Ошентип, маалыматтык компетенттүүлүк анын билим берүүнүн негизги жана кесиптик деңгээлиндеги ийгилигинин бир бөлүгү болуп саналат.

Маалыматтык компетенттннлнк ар кандай билим бернн системасында, анын ичинде эки деңгээлднн системада маанилнн аспект болуп саналат. Эки деңгээлднн билим бернн системасы эки деңгээлдин болушун болжолдойт: негизги жана жогорку.

Базалык деңгээлде маалыматтык компетенттннлнк интернетте маалыматты издөө, электрондук китепкана ресурстарын колдонуу көндүмдөрүн камтыйт. Эки деңгээлднн билим бернн адистеринин маалыматтык компетенттннлнгн заманбап маалыматтык чөйрөннн шарттарында кесиптик ишмердннлнктн ийгиликтнн ишке ашыруу нчнн маанилнн.

Билим бергндөгн эки баскычтуу бул система эки билим деңгээлинин болушун болжолдойт: бакалавр жана магистр даражасы. Билим бергннгнн бардык деңгээлдеринде окуучулар анализдөөгө, өзгннгн кесиптик ишмердгнлгтгнн катышууга зарыл болгон маалыматтарды алышат. Маалыматтык компетенттгнлгк маалымат менен иштөө жндмгн гана эмес, ошондой эле маалымдуулукту тандоо, анын ишенимдгнлгтгн жана актуалдуулугун баалоо, ошондой эле эркин билимди жана кндгмдөрдгн колдоно билгн жндмгн камтыйт. Мгмкгн болгон кндгмдөрдгн жана натыйжаларды окутуунун эки деңгээлдгн системасы маанилгн компоненттер катары таанылат:

Маалыматты издөө жана талдоо. Адис ар кандай булактардан маалыматты таап, анын мазмунун талдап, анын жеткиликтүүлүгүн жана актуалдуулугун текшере билиши керек.

Ишти пландаштыруу жана аткаруу. Бул белгилнн бир мөөнөттө пландарды, графиктерди тнзнн, ресурстарды жана милдеттерди бөлнштнрнн жөндөмдннлнн камтыйт.

Сынчыл ой жнгртнн. Адис маалыматты баалоо, талдоо, өзннн позициясын тнзө жана аны талаша билиши керек.

Байланыш. Коммуникация көндүмдөрүн иштин кандай гана тармагында болбосун ал маанилүү. Бул сүйлөшүүлөрдүн жүргүзүн, башкаларды ынандыруу жана өнөктөштүк жөнүндө сүйлөшүүлөрдүн жүргүзүн жөндөмүн камтыйт.

Командада иштөө. Заманбап адис командада иштөөгө, тапшырмаларды натыйжалуу бөлүштүрүүгө, коммуникацияларды курууга жана чыр-чатактарды чечүүгө жөндөмдүү болушу керек.

Технологиялык сабаттуулук. Адис ар кандай компьютердик программалар жана технологиялар менен, анын ичинде бизнес процесстерин автоматташтыруу нгнн санариптик инструменттерди колдонуу менен иштей билиши керек.

Проблемаларды чечнгтө чыгармачылык мамиле кылуу. Адис жаңы идеяларды жаратып, стандарттуу эмес чечимдерди таап, өз ишинде чыгармачылык мамилени колдоно билнгнсн керек.

Башкаруу жөндөмдөрн. Акыр-аягы, адис команданын ишин натыйжалуу координациялоо, негизделген чечимдерди кабыл алуу жана алардын ишинин натыйжаларын көзөмөлдөө нчнн башкаруу жөндөмннө ээ болушу керек.

Маалыматтык компетенттүүлүк – бул калкты квалификациялуу коргоо. Эки баскычтуу билим берүү системасы жогорку жана орто кесиптик билим берүүнүн камтыйт жана ар бир деңгээл аныкталган компетенция жаатында ар кандай көндүмдөрдүн жана билимдерди талап кылат.

Орто кесиптик билим берүүнүн деңгээлинде окуучулар компьютерде негизги билимдерге ээ болушу керек, тексттик жана графикалык редакторлор менен иштей билиши, интернеттен маалыматты издеп, талдай билиши керек. Алар ошондой эле коопсуздук изилдөөлөрүнүн негизги принциптерин эске алып, өз маалыматтарын тнзө алышы керек.

Нчннчн кесиптик деңгээлде, студенттер таанылган компетенттннлнк чөйрөснндө көбнрөөк өннккөн көндмгө ээ болушу керек. Алар изилдөөлөрдн табуу жана илимий макалаларды талдоо, маалыматтын ишенимдннлнтгнн жнргнзгнн жана баалоо жөндөмдннлнтгннэ ээ болушу керек. Алар ошондой эле маалымат базалары жана маалыматты талдоо нчнн негизги программалар менен иштей билиши керек. Бирок аныкталган учурларда маалыматты табуу талдоо гана эмес, анын бар-жогуна баа бернн, жалган маалыматты текшернн колдонууга оңой форматта маалыматты аныктоо мнмкнн болушу мнмкнн. Ошондой эле маанилнн көндмдөр - башка адамдар менен баарлашуу ,кызыктуу оюнда иштөө жөндөмн, анын ичинде коммуникация көндмдөрн. Профессионалдар өз идеяларын жана ишинин натыйжаларын изилдей алышы керек, ошондой эле маалыматты тншннлнтгнн форматта бере алышы керек. Жалпысынан алганда, маалыматтык компетенттннлнк коомдук коомдун ар бир адисинин артыкчылыктуу милдети болуп саналат, ал эми аны өннктнрнн билим бернн тармагындагы билим бернн мекемелеринин артыкчылыктуу багыты болууга тийиш. Орто билим бернн деңгээлинде, маалыматтык компетенттннлнк студенттерге маалыматты эркин издөөгө, баалоого, талдоого, колдонууга жана баарлашууга мнмкннднк бериши керек. Бул китепкана каталогдорун, маалымат базаларын, интернетти жана башка электрондук ресурстарды тнзгөн маалымат булактары менен иштөө көндмдөрнн камтыйт. Студенттер маалыматтын сапатына баа берип, анын маалымдуулугун жана ээ болушун кабыл алып, алынган маалыматты маселелерди чечнн нчнн колдоно билиши керек.

Жогорку билим берннннн эң жогорку деңгээлинде маалыматтык компетенттннлнк өзнннн адистигинин предметин натыйжалуу аныктоого, илимий адабияттарды жана башка маалымат булактарын талдоо, баалоого, маалыматтардын негизинде негизделген чечимдерди кабыл алууга мнмкннднк бериши керек. Ал ошондой эле маалыматтарды иштеп чыгуу, статистикалык маалыматты талдоо жана башка адистештирилген программалар менен иштөө боюнча көндмдөрдн камтыйт.

Маалыматтык компетенттннлнк, маалыматтык технологиялар көндмдөрн менен эле чектелбестигин тншнннн маанилнн. Ал ошондой эле баарлашуу, командада иштөө, убакытты эркин колдонуу жана долбоорлорду башкаруу жөндөмнн камтыйт. Жогорку компетенттнн адистер эки баскычтуу билим бернн системасында жана бнтнндөй эмгек рыногунда өздөрннн профессионалдык ишмердннлнтгнндө ийгиликке жетнн нчнн чоң мнмкннчнлнккө ээ. Маалыматтык компетенттннлнк – көйгөйлөрдн чечнн жана максаттарга жетнн нчнн маалыматтык ресурстарды жана технологияларды эркин колдонуу жөндөмдннлнтгн жана көндмдөрн. Эки баскычтуу билим бернн системасында жогорку жана орто кесиптик билим бернндөн баштап, маалыматтык компетенттннлнк өзгөчө жогору болуп калат, анткени ал студенттерге жана бнтнрннчнлөргө окуу процессинде маалымат менен эффективднн иштөөгө жана жумуш ордунда төлөө жөндөмдннлнтгннэ мнмкннднк берет.

Жогорку окуу жайдын студенттери университетте ийгиликтнн окуу жана алган билимдерин практикада колдонуу нчнн маалыматтык компетенттннлнккө ээ болушу керек. Бул ар кандай булактардан маалыматты табуу, талдоо жана баалоо, маалыматтык технологияларды жана куралдарды колдонуу жана эркин снйлөөнн камтыйт.

Орто кесиптик билим берннннн адистери да өздөрнннн кесиптик милдеттерин ийгиликтнн аткаруу нчнн компетенттннлнккө ээ болууга тийиш. Бул адистештирилген программалык камсыздоону жана технологияны колдонуу менен тапшырмаларды аткаруу нчнн маалыматты табуу жана колдонуу, ошондой эле кесиптештер жана кардарлар менен натыйжалуу баарлашууну камтыйт. Эки тепкичтнн билим бернн системасында, ЖОЖдордо

жана колледждерде компетенттнн студенттерди жана бнтрннчнлөрдн маалыматтык камсыздоо менен алектенгендер нчнн маалыматтык сабаттуулукту жогорулатуу курстары, ошондой эле маалыматтык ресурстарга жана технологияларга жеткиликтннлнк каралган. Мындан тышкары, иш берннчнлөр иш чөйрөсндө маалыматтык компетенттннлнккө ээ болуу нчнн алардын кызматкерлери нчнн кошумча окуу программаларын өткөрншн мнмкнн. Эки деңгээлднн билим бернн системасында адистердин маалыматтык компетенттннлнгн кесиптик компетенттннлнкктн аныктоонун ачыкчы болуп саналат. Кеңири днйнөдө маалыматтык технологиялар адам ишинин бардык чөйрөлөргнө, анын ичинде билим бернн жана илимге да кирип жатат. Маалыматтык муктаждыгы бар адистер издөө, иштетнн, талдоо жана кайтарым байланыш, идентификациялоону тез жана жакшыраак чечип, өздөрнннн кесиптик милдеттерин аткара алышат.

Эки баскычтуу билим бернн системасы билим берннннн эки баскычынын болушун болжолдойт: жогорку жана жогорку. Билим берннннн башталгыч баскычында окуучулар компьютердик технологиянын негиздерин алышат жана билим бернн мекемелеринде маалыматтык технологияларды колдонууга нйрөтншөт. Билим берннннн эң жогорку деңгээлинде студенттер маалыматтык технологиялар тармагында билимге ээ болушат жана жогорку компетенттннлнккө ээ болуп, маалымат ресурстары менен иштөө көндүмдөргө ээ болушат, илимий адабияттар жана башка маалымат булактары менен иштөөгө, алынган маалыматтарды талдоо жана баалоого нйрөнншөт.

Эки деңгээлднн билим бернн системасында маалыматтык компетенцияга ээ адис төмөнкн жөндөмдөрдн жана жөндөмдөрдн колдонууга тийиш:

издөө системаларын жана маалымат базаларын колдонуу менен керектнн маалыматты тез жана натыйжалуу издей билнн;

алынган маалыматтын сапатын жана жеткиликтннлнгнн баалай билнн;

маалыматтарды талдоо жана чечмелей билнн;

илимий адабияттар жана башка маалымат булактары менен иштей билнн;

маалыматты иштеп чыгуу жана бернн нчнн ар кандай программаларды колдоно билнн; кубаныч менен иштей билнн жана кесиптештери менен маалымат бөлншнн;

Маалыматты колдонуунун этикалык жана укуктук аспектилери жөннндө тншнннккө ээ.

Ошентип, маалыматтык компетенттннлнк эки деңгээлднн билим бернн системасындагы адистердин кесиптик компетенциясынын бир бөлннг болуп саналат. Мындай компетенттнн адистер профессионалдык тапшырмаларды тез жана жакшы аткарышат.

Эки баскычтуу билим бернн системасындагы адистердин маалыматтык компетенттннлнгн ишмердннлнкктн кайсы гана тармагында болбосун ийгиликтнн карьера жана өнннгн нчнн маанилнн ролду ойнойт. Эки баскычтуу билим бернн системасы билим берннннн эки деңгээлинин болушун болжолдойт: жогорку жана орто кесиптик. Орто кесиптик билим бернн ишмердннлнкктн кеңири чөйрөсндө конкреттнн милдеттерди аткаруу нчнн адистерди даярдоого багытталган. Ал талаада иштөө нчнн керектнн билимге ээ жана көйгөйлөрдн чечнн жөндөмнн өрчнтөт. Бул учурда маалыматтык компетенттннлнк маалыматты тез табуу, аны талдоо жана жумушта колдонуу жөндөмнн билдирет.

Кеңири көз карашты тнзнн жана өз кесибинин алкагында, ошондой эле профессионалдык чөйрөлөр менен айкалыштырып ар кандай милдеттерди аткара ала турган адистерди даярдоо нчнн жогорку билим бернн. Бул учурда маалыматтын пайдалануу

мнмкннчнлнгн атайын адабияттарды билнгн гана эмес, ошондой эле кошумча маалымат булактары менен иштөө, аларды баалоо, талдоо жана өз ишинде көндүмдөрдү билдирет.

Маалыматтык компетенттннлнк көпчнлнк учурда өзнннн кесиптик тармагында колдонулушу мнмкнн болгон жетишсиз көндүм болгон учурларда. Бул квалификацияны өнжктнрннг нчнн курстардан өтнн, профессионалдык адабияттарды окуу, конференцияларга жана семинарларга катышуу, насаатчылар жана кесиптештер менен иштөө сыяктуу ар кандай ыкмаларды, инструменттерди колдонсо болот. Маалымат компетенттннлнгн ар кандай билим бернн системасынын, анын ичинде эки деңгээлднн системасынын адиси нчнн негизги болуп саналат. Эки баскычтуу билим бернн системасы, адатта башталгыч жана орто билим бернн, андан кийин жогорку же кесиптик билим бернн. Башталгыч жана орто билим бернндө адис окутууда заманбап технологияларды колдонуу, интернеттен маалымат издөө, анын сапатын жана жеткиликтннлнгнн талдоо, баалоо нчнн маалыматтык компетенттнн болууга тийиш. Ошондой эле заманбап технологияларды колдонуу менен презентацияларды, долбоорлорду жана башка окуу материалдарын тнзө билиши керек.

Ошентип, эки баскычтуу билим бернн системасынын адистери нчнн маалыматтык компетенттннлнк негизги болуп саналат жана билим бернн мекемелери аны өнжктнрннгө жана өнжктнрннгө өзгөчө көңүл буруусу маанилнн.

Колдонулган адабияттардын тизмеси:

Афанасьева, Н.О., Кондакова, Д.А. "Формирование информационной культуры и компетентности на уроках иностранного языка". МОН РФ, 2013.

Баркова, Е.Л. "Информационная компетентность различных категорий профессиональных работников: сравнительный анализ". НИУ ВШЭ, 2015.

Голованева, О.Н. "Формирование информационной компетентности у студентов педагогического ВУЗа". МОН РФ, 2012.

Зимняя, И.А. "Ключевые компетенции: образовательные стандарты и учебные программы". Гуманитарное издательство Владос, 2009.

Короткова, О.В., Шумилова, Л.А. "Информационная компетентность: содержание, структура, критерии". Инновационные технологии в образовании, 2014.

Лебедь, В.О. "Информационная компетентность студентов: содержание и принципы формирования". МОН РФ, 2011.

Минеева, Т.О., Кондакова, Д.А. "Информационным технологиям на службу образования". МОН РФ, 2014.

Социальный пакет информационной компетентности. URL: <http://www.rsl.ru/ru/1649> (дата обращения: 12.09.2017).

Горн, А.Г, Мамбеталиев, С, Токтоналиев, К, Кыргыз тилин тез нйрөнөбнз. Интенсивный курс кыргызского языка . Ф.;-1990.

Эсенгулова М.М., Асекова Ж.Д.. Сынчыл ойломду өстнрө турган окуу жана жазуу» программасынын хрестоматиясы, Бишкек-2004

Эсенгулова М.М., Асекова Ж.Д.. Мнмкннчнлнктердн кеңейтнн... («Окуу жана жазуу аркылуу сынчыл ой жнжртнннн өстнрнн» усулунун теориясы жана практикалык тажрыйбасы) Бишкек-2008

Кручинина Г.А. Формирование психолого-педагогической компетентности специалистов в условиях информатизации высшей профессиональной школы. Монография [Текст] /

Кручинина Г.А., Быкова Ж.Б. – Н. Новгород: НФ УРАО, -2009. – 256 б.

Сыдыкбаева М.М. Жогорку окуу жайларында кыргыз тилин экинчи тил катары окутууда студенттердин тилдик компетенцияларын калыптандыруунун лингводидактикалык негиздери, Монография, Б.; 2016, 238б.

<https://multiurok.ru/files/interaktivduu-metoddor-1.html>